

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการศึกษา “ความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อรายการสารคดีท่องเที่ยว: รายการผจญภัยไร้พรมแดน” เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) โดยวางรูปแบบการนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ผู้ผลิตรายการผจญภัยไร้พรมแดน ในมุมมองของการทำหน้าที่สื่อมวลชน ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ถ่ายทอดแนวคิดหลักของรายการผ่านไปยังผู้รับชม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview)

ส่วนที่ 2 ผู้รับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดน เน้นเรื่องความคิดเห็นที่มีต่อเนื้อหารายการ และความรู้ ความบันเทิงที่ได้รับจากการเปิดรับชมรายการ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus Group Interview)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถแบ่งเป็นผลการวิจัยออกเป็นกลุ่มวิจัย เพื่อให้มองเห็นภาพรวมในแต่ละกลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผู้ผลิตรายการผจญภัยไร้พรมแดน

เพื่อให้ผลการศึกษามีความชัดเจน ผู้วิจัยได้วางรูปแบบการนำเสนอโดยใช้วิธีบรรยายร่วมกับคำให้สัมภาษณ์ของคุณภาณิสสรณ์นัท อภิภัทรกิตติ โดยแบ่งประเด็นการสัมภาษณ์ได้ ดังนี้

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์

รายการ “ผจญภัยไร้พรมแดน” เป็นรายการประเภทสารคดีบันเทิงแนวผจญภัย ศึกษาถึงศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ของชาวเมืองและชนท้องถิ่นในแต่ละประเทศ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ซึ่งเกิดจากแนวความคิดของคุณวีระ นุตยกุล ผู้เดินทางบุกเบิกผจญภัยไปยังดินแดนต่าง ๆ ด้วยประสบการณ์ที่ได้รับจากการเดินทาง จุดประกายให้คุณวีระ ต้องการผลิตรายการสารคดีเพื่อเปิดโลกทัศน์ของผู้ชมไทย ให้ได้เห็นสิ่งแปลกใหม่ที่น่าค้นหา เช่นเดียวกับที่เขาได้พบเจอระหว่างการเดินทาง ซึ่งผู้ผลิตรายการเชื่อว่า การเดินทางเป็นการเปิดโลกทัศน์อย่างหนึ่ง ทำให้เราได้เรียนรู้

เรื่องราวต่าง ๆ ที่ไม่มีโอกาสได้พบเห็น หรือสัมผัสได้ในชีวิตประจำวัน ดังเช่นคุณปาณิสสรณ์นันท อภิภัทรกิตติ ฝ่ายสร้างสรรค์รายการผจญภัยไร้พรมแดน ได้กล่าวถึงจุดประสงค์หลักของรายการว่า เปิดโอกาสให้ ผู้ชมทางบ้านได้รับรู้ข่าวสารในสิ่งที่ไปถ่ายทำมา บางครั้งก็ไม่สามารถหาได้ในประจำวัน เป็นเรื่องที่แปลกใหม่ สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เจาะลึกถึงวัฒนธรรมรากเหง้าด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ โลฟิสไต้ลล์ ของผู้คน และก็นำมาสู่การเรียนรู้ชีวิต หรือแม้กระทั่งจิตใจของคน อยากจะให้คนไทยได้เรียนรู้สิ่งที่ไม่เคยมีโอกาสได้เห็นและต้องการให้คนมีวิสัยทัศน์กว้างขึ้น (ปาณิสสรณ์นันท อภิภัทรกิตติ, สัมภาษณ์)

สำหรับแนวคิดของรายการที่มุ่งเน้นการเดินทางด้วยรูปแบบการผจญภัยนั้น ผู้ผลิตรายการเล็งเห็นความสำคัญที่มากกว่าการท่องเที่ยว เพราะการเดินทางผจญภัยเป็นการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ รอบตัวที่ไม่ใช่เพียงแค่การเดินทางเพื่อการพักผ่อนเท่านั้น นอกจากนี้ คุณปาณิสสรณ์นันท อภิภัทรกิตติ ได้จำกัดคำความหมายของคำว่า “ผจญภัย” ตามแนวความคิดและเจตนารมณ์ของรายการเพิ่มเติมด้วยว่า

ก่อนอื่นต้องเข้าใจก่อนว่า แอดเวนเจอร์ คืออะไร แอดเวนเจอร์ ที่เราถูกปลูกฝังมาตั้งแต่รากเหง้าของเราคือการปีนป่าย ทำอะไรหักโหมบุกเบิก ไซ้ไหม? คือเราถูกปลูกฝังมาแบบนี้ จะไปเล่นเกมส์แอดเวนเจอร์ เกมส์ไร ก็เกมส์เอ็กซ์ตรีม จะเล่น ปีนผา ดำน้ำ เราถูกปลูกฝังมาแบบนี้ แต่เมื่อนอกจะไม่ไซ้ ความหมายของเขา คือ Adventure your life ชีวิตคือการผจญภัยไม่ได้หมายความว่าต้องไปปีนป่าย หรือต้องทำอะไรที่มันหวาดเสียวตื่นเต้น จริง ๆ ทุกย่างก้าวของชีวิตก้าวซ้าย ก้าวขวา หรือก้าวออกจากประตูบ้านก็ถือว่าการผจญภัยแล้ว แม้แต่การโทรศัพท์ก็ถือว่าการผจญภัยเช่นกัน ชีวิตของคนเราก็อยู่กับความท้าทายมาโดยตลอด อย่างวิถีชีวิตของแต่ละคน แต่ละมุมเมืองที่เราไป มันก็จะมีสิ่งที่แตกต่างกัน การเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ในชีวิตเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา (ปาณิสสรณ์นันท อภิภัทรกิตติ, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ คุณปาณิสสรณ์นันท อภิภัทรกิตติ ได้เสนอมุมมองต่อการท่องเที่ยวโดยแสดงความคิดเห็นว่า

การท่องเที่ยวของแต่ละคนก็แตกต่างกัน บางคนเที่ยวเอามันส์ บางคนเที่ยวเอาสาระ เที่ยวคนละอย่าง ความสำคัญของการท่องเที่ยว คือ ใคร ๆ ก็ชอบเที่ยว ขึ้นอยู่กับเที่ยวยังไง การท่องเที่ยวกับการเดินทางก็แตกต่างกัน สำหรับการท่องเที่ยวต้องทำให้มีความสุข ส่วนการเดินทาง ไม่ว่าเราจะไปไหน หรือไปห้องน้ำ ก็เรียกว่าการ

เดินทาง สำหรับผจญภัยคือการเดินทาง ท่องเที่ยวไปด้วย เดินทางไปด้วย
(ปาณิสสรณ์ อภิภทกิตติ, สัมภาษณ์)

แนวทางการนำเสนอข้อมูล

เนื่องจากเนื้อหาที่รายการนำเสนอค่อนข้างเป็นข้อมูลเชิงลึก ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายของรายการผจญภัยไร้พรมแดนจึงไม่จำกัดเพียงแค่กลุ่มคนที่รักการเดินทางท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงคนที่ต้องการแสวงหาและเรียนรู้ความแปลกใหม่ในชีวิตอีกด้วย

เนื้อหาที่รายการได้นำเสนอนั้น เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของรายการ รายการผจญภัยไร้พรมแดนจึงให้ความสำคัญในการนำเสนอข้อมูล โดยสอดแทรกเกร็ดความรู้ทางด้าน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของผู้คนแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้และเข้าใจถึงความสำคัญในสิ่งที่รายการต้องการนำเสนอ

...สารคดีของเราเนี่ย นำเสนอวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของคน กว่าที่จะมาเป็นคนไทยได้ ไม่ใช่เป็นได้แค่วันสองวัน ถูกต้องไหม? ต้องเรียนรู้ถึงวิถีชีวิต กระบวนการคิดของเขา ต้องถ่ายทอดออกมาในรูปแบบสารคดีให้ได้ ทำไมคนไทยภาคเหนือพูดช้า คนไทยภาคใต้ถึงพูดเร็ว เราต้องย้อนไปดูที่รากเหง้าของเขา ต้องมองลึกเข้าไปรอบ ๆ ด้าน คนเรามองแตกต่างกัน เรามองแบบนี้ แต่คนอื่นอาจมองไม่ใช่ ความรู้รอบตัวเมื่ออยู่ประเทศนี้ ก็ใช้แบบนี้ ไปใช้กับประเทศอื่นไม่ได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้น ผจญภัยไร้พรมแดนก็คือ มุ่งถึง Way of life มุมมองวิถีชีวิตของผู้คน ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดเป็น วัฒนธรรมของชาติ... (ปาณิสสรณ์ อภิภทกิตติ, สัมภาษณ์)

สถานที่ในแต่ละประเทศมีความน่าสนใจแตกต่างกันออกไป ความท้าทายของฝ่ายสร้างสรรค์รายการผจญภัยไร้พรมแดนจึงขึ้นอยู่กับการเลือกหยิบยกประเด็นมานำเสนอด้วยมุมมองที่น่าสนใจแตกต่างออกไป

รายการมุ่งนำเสนอสถานที่ที่มีความแปลกใหม่หรือมีไลฟ์สไตล์ที่แตกต่างไปจากที่เคยเห็นจะเป็นเรื่องความแปลกใหม่ ความสวยงาม ความสมบูรณ์ของสถานที่นั้น ๆ เดียวกัน อย่างเช่น ทำไมคนบอกว่าอินเดียเป็นประเทศไม่น่าสนใจ แต่อีกคนกลับมองว่ามีความน่าสนใจ ทักษิณาสถเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแต่ทำไมคนสนใจ ดังนั้นองค์ประกอบในการคัดเลือกประเด็นมันอยู่ที่ว่าเราเลือก Theme ไหนมากกว่า (ปาณิสสรณ์ อภิภทกิตติ, สัมภาษณ์)

กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมทางบ้านมีส่วนร่วม

รายการผจญภัยไร้พรมแดน มีกิจกรรมพิเศษที่ให้ผู้ชมรายการได้มีส่วนร่วมในการเดินทางผจญภัยร่วมกับรายการด้วย เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เปิดประสบการณ์การผจญภัยในมุมมองที่แตกต่างกันออกไปจากการท่องเที่ยว ดังเจตนารมณ์ของฝ่ายผลิตรายการดังนี้

จุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมขึ้นในแต่ละครั้ง ก็เพื่อต้องการให้ผู้ชมเข้ามาเรียนรู้สิ่งที่ทางรายการอยากให้สัมผัสซึ่งอาจไม่สามารถเรียนรู้ได้จากการเดินทางไปด้วยตนเอง เราอยากให้เข้ามาสัมผัส ไม่ใช่แค่การท่องเที่ยวทั่วไป แต่อยากให้สิ่งดี ๆ มากกว่านั้น เช่นได้เข้าไปอยู่กับชุมชน ถ้าไปเอง ชาวบ้านจะให้เข้าไปหรือเปล่า เช่นเข้าไปคัดเงาะ คัดอย่างไร มีวิธีการคัดเงาะอย่างไร ผู้ร่วมกิจกรรมก็จะได้เจอเพื่อนใหม่จากทั่วประเทศ มันเป็นโอกาสที่ดี (ปานิสสรณ์นัท อภิภัทรกิตติ, สัมภาษณ์)

สำหรับการคัดเลือกผู้สมัครเข้าร่วมกิจกรรมกับรายการผจญภัยไร้พรมแดน ประกอบไปด้วยหลายขั้นตอน ซึ่งขึ้นอยู่กับคอนเซ็ปต์ที่รายการได้จัดขึ้นในแต่ละครั้ง ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าวมีผู้ชมให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ทำให้ทีมงานคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความยากในการตัดสินใจ ดังที่ คุณปานิสสรณ์นัท อภิภัทรกิตติ ได้กล่าวไว้ว่า

กิจกรรมที่จัดขึ้นต้องไปตาม คอนเซ็ปต์ที่เราวางไว้ เช่น Theme ลดโลกร้อน ผู้สมัครก็ต้องเขียนจดหมายเข้ามาว่ามีวิธีการลดโลกร้อนได้อย่างไร ซึ่งผลตอบรับก็ดี คนเขียนดี ๆ เข้ามาเยอะ แต่กรรมการอ่านก็รักพี่เสียดายน้อง เราก็รับจดหมายมาทั่วประเทศ เฉพาะจดหมาย ไม่ได้รวมทางเว็บไซต์ ทางเฟกซ์ก็มีอีกจะรับมาทั้งหมดเป็นพันคน ก็ไม่ได้ จากสองสามพันฉบับ รับได้แค่สิบคนเท่านั้น ผู้จัดทำก็ลำบากใจ เพราะจริง ๆ เราก็อยากรับมาทั้งหมดหมดแหละ (ปานิสสรณ์นัท อภิภัทรกิตติ, สัมภาษณ์)

บทบาทของผู้ดำเนินรายการ

รายการผจญภัยไร้พรมแดน ได้ถือกำเนิดขึ้นจากเจตนารมณ์ของคุณวีระ นุตยกุล ที่ต้องการเปิดโลกทัศน์ของผู้ชมไทยให้กว้างขึ้น ได้เรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ในโลกเพิ่มขึ้น โดยถ่ายทอดเรื่องราวระหว่างการเดินทางในแต่ละประเทศที่ได้ไปสัมผัส ซึ่งการเดินทางไปเยือนในแต่ละสถานที่อาจต้องใช้เวลาอันยาวนานกว่าจะเข้าถึง หลังจากคุณวีระ ได้เสียชีวิตลง คุณจงกลณี สติธวัศนันท์ จึง

ก้าวเข้ามาเป็นผู้ดำเนินรายการเพื่อสืบสานเจตนารมณ์ของคุณวีระแทน ซึ่งคุณปานิสสรณ์นันท อภิภทรกิตติ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อแตกต่างระหว่างผู้ดำเนินรายการทั้งสองท่านดังนี้

ตอนนี้พิธีกรเป็นผู้หญิงซึ่งจะมีความแตกต่างจากของเนเจอร์ผู้ชาย ผู้ชายจะมีเนเจอร์ของความเป็นผู้ชาย เช่นลุย บุกเบิก แต่ถ้าเป็นคุณตึก ความเข้มข้นของแนวทางผจญภัยลดน้อยลงไหมต้องถามว่า การผจญภัยคืออะไร ความเข้มข้นคืออะไร ความเข้มข้นของการผจญภัยคืออะไร ผจญภัยไม่ได้หมายความว่าต้องไปปีนป่ายไต่ ทุ่นมีบ้าง ขึ้นอยู่กับสภาวะ ภูมิประเทศ อย่างเช่นเราไปอะเมซอน ก็ดูแอตเวนเจอร์อยู่แล้ว แต่ถ้าไปฝรั่งเศส คนก็คิดว่าหรรษา แต่รายการเรา เนี่ย คุณตึกต้องขับรถไป ไม่รู้เส้นทาง ต้องเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ทั้งภาษาฝรั่งเศส ที่ไม่คุ้นหู เรียนรู้วิถีชีวิตของคนฝรั่งเศสจริง ๆ ต้องไปบ้านคนฝรั่งเศส ต้องไปอยู่กับเขา โดยที่สื่อสารกันไม่ได้ ถามว่าเป็นแอตเวนเจอร์ของชีวิตไหม ไปปีนป่ายตรงไหน?...เนเจอร์คุณตึกคือชอบเรียนรู้หาประสบการณ์ใหม่ ๆ ชอบเรียนรู้วิถีชีวิต การคิด วัฒนธรรม พี่คิดว่าคุณตึกเป็นอย่างนั้น (ปานิสสรณ์นันท อภิภทรกิตติ, สัมภาษณ์)

จุดเด่นและความแตกต่างจากรายการอื่น

จุดเด่นของรายการผจญภัยไร้พรมแดน คือความเข้มข้นในการนำเสนอข้อมูล ซึ่งมีความแตกต่างจากสารคดีท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป ทีมสร้างสรรค์รายการทำงานด้วยความท้าทายอยู่เสมอ โดยการค้นคว้าข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อนำเสนอสู่สายตาผู้ชม

รายการเราเป็น Feature Documentary จึงไม่ใช่สารคดีท่องเที่ยวอย่างเดียว มันอาจจะเรียกได้ว่าเป็นสารคดีท่องเที่ยวแบบ Discovery Channel รายการของเราแตกต่างตรงข้อมูลเราเจาะลึกและข้อมูลที่ได้ต้องถามคนท้องถิ่น ไม่ใช่แค่คนเดียว ต้องถามให้ลึกซึ้ง กลับมาต้องค้นเอนไซโคปีเดีย เช่นทำไมแคชเมียร์ ซึ่งอยู่ในอินเดียเหมือนกัน แต่หน้าตาเหมือนแขกขาว แล้วทำไมห่างกันแค่ 400 กิโลเมตรจากแคชเมียร์ ไปลาดัก ทำไมหน้าตา ถึงเป็นแบบริเบต คือความแตกต่างหน้าตามันกลายพันธุ์ได้อย่างไร นี่แหละ ที่เป็นจุดเด่นของรายการเรา (ปานิสสรณ์นันท อภิภทรกิตติ, สัมภาษณ์)

เจตนารมณ์ด้านบทบาทต่อสังคม

รายการพญายักษ์ไร้พรหมแดนเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคนในสังคม เพราะสิ่งที่รายการได้นำเสนอนั้นสะท้อนถึงเรื่องราว ความเป็นมา วิถีชีวิต ตลอดจนความคิดความเชื่อของคนในแต่ละสังคมที่สามารถเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาสังคมได้อีกทางหนึ่ง ดังบทสัมภาษณ์ที่กล่าวไว้ว่า

สารคดีเป็นการสะท้อนให้คนไทยได้เห็นสิ่งแตกต่างจากสังคมอื่น ๆ ทำไมญี่ปุ่นเป็นประเทศที่พ่ายแพ้สงครามในอดีต แต่ทำไมประเทศเขาถึงพัฒนาการไปไกลมาก เขามีวิธีคิดกันอย่างไร เพราะอะไร บางประเทศทำสงครามสู้รบกันเหมือน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้บ้านเรา แต่ทำไม แต่ละคนเค้ามีน้ำใจดีมากเมื่อย้อนกลับมามองบ้านเรา เราได้ช่วยอะไรกันหรือเปล่า ข้าแค้นกันหรือเปล่าสะท้อนให้คนไทยเห็นด้วยว่า บ้านเมืองอื่น เค้าก็มีดีเหมือนกัน ไม่ใช่ที่บ้านเราไม่ดี เรายังมีสิ่งดีเหมือนกัน แต่อยากให้เห็นในมุมอื่นบ้าง ไม่มีอะไรผิดอะไรถูก มีแต่ความจริง (ปาณิสสรณ์นัท อภิภัทรกิตติ, สัมภาษณ์)

สำหรับมุมมองของผู้ผลิตในฐานะสื่อมวลชนไทย คุณปาณิสสรณ์นัท อภิภัทรกิตติ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทสารคดีไทยว่า

สารคดีที่พีคที่อเมริกามี 20-30 ช่อง ที่จะบอกว่าเวลา Prime Time คือช่วงเวลาของละครไทย แต่ของเมืองนอกละครจะมีป้ายสองโมงถึงป้ายสี่โมง ว่างไว้โชว์รายการตลก จะมีตั้งแต่ 5 ทุ่มเป็นต้นไป อเมริกา นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เรียกได้ว่ามีช่องสารคดีท่องเที่ยว 24 ชั่วโมง Travel and Guide ซึ่งจะสลับกับ Feature Docudrama เพื่ออยากให้เมืองไทยมีบ้าง ไม่จำเป็นต้องเป็นสารคดีก็ได้ แต่อยากให้เป็นอย่างอื่นที่มีสาระหน่อย ดังนั้นต้องย้อนกลับไปดูกรมประชาสัมพันธ์ ต้องบอกคนในองค์กร คนบริโภคละคร (ปาณิสสรณ์นัท อภิภัทรกิตติ, สัมภาษณ์)

จากผลการศึกษาในข้างต้น พบว่า รายการพญายักษ์ไร้พรหมแดนมีวัตถุประสงค์หลักคือต้องการถ่ายทอดความรู้ที่มีประโยชน์สู่ผู้ชม โดยการนำเสนอเรื่องราวแปลกใหม่ น่าสนใจจากหลากหลายประเทศทั่วโลก โดยการแบ่งปันเรื่องราวด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและความเชื่อของผู้คนแต่ละท้องถิ่น เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ของผู้ชมไทย และหวังว่าจะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาผู้ชม และสังคมให้ดีขึ้นสืบต่อไป

ส่วนที่ 2 ผู้รับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดน

ข้อมูลพื้นฐานและพฤติกรรมกาเปิดรับชมรายการ

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามร่วมกับวิธีการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาผลการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 9 คน ซึ่งจำแนกข้อมูลได้ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐาน

ตารางที่ 4.1

จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน
ชาย	4
หญิง	5
รวม	9

จากตารางที่ 4.1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ เพศหญิงจำนวน 5 ท่าน และเพศชายจำนวน 4 ท่าน

ตารางที่ 4.2

จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน
16-25 ปี	1
26-35 ปี	3
36-45 ปี	3
46 ปีขึ้นไป	2
รวม	9

จากตารางที่ 4.2 พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างอายุระหว่าง 26-35 ปี และ 36-45 ปี มีจำนวนเท่ากันคือ 3 ท่าน รองลงมาคืออายุ 46 ปีขึ้นไปจำนวน 2 ท่าน และอายุ 16-25 ปี มีจำนวน 1 ท่าน

ตารางที่ 4.3

จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน
นักเรียน / นิสิต / นักศึกษา	1
พนักงานบริษัทเอกชน	3
ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	1
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	3
ประกอบอาชีพอิสระ	1
รวม	9

จากตารางที่ 4.3 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีจำนวน 3 ท่าน พนักงานราชการจำนวน 1 ท่าน ประกอบธุรกิจส่วนตัวมีจำนวน 3 ท่าน ประกอบอาชีพอิสระจำนวน 1 ท่าน และเป็นนักศึกษาปริญญาโทจำนวน 1 ท่าน

ตารางที่ 4.4

จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา

การศึกษา	จำนวน
ต่ำกว่าปริญญาตรี	1
ปริญญาตรี	4
ปริญญาโท	4
รวม	9

จากตารางที่ 4.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีจำนวน 1 ท่าน และระดับปริญญาตรี และปริญญาโท มีจำนวนเท่ากันคือ 4 ท่าน

ตารางที่ 4.5
จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน
ต่ำกว่า 10,000 บาท	1
10,001-20,000 บาท	2
20,001-30,000 บาท	2
30,000 บาทขึ้นไป จำนวน	3
รวม	9

จากตารางที่ 4.5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีจำนวน 1 ท่าน รายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท และ 20,001-30,000 บาท มีจำนวนเท่ากัน คือจำนวน 2 ท่าน และ 30,000 บาทขึ้นไปซึ่งมีจำนวนมากที่สุดคือ 3 ท่าน

พฤติกรรมกาเปิดรับชมรายการ

ตารางที่ 4.6
จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามพฤติกรรมกาเปิดรับชมโทรทัศน์ต่อสัปดาห์

วัน	จำนวน
ทุกวัน	7
3-4 วันต่อสัปดาห์	1
1-2 วันต่อสัปดาห์	1
รวม	9

จากตารางที่ 4.6 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง เปิดรับชมทุกวันมีจำนวนมากที่สุดคือ 7 ท่าน และเปิดรับชม 3-4 วันต่อสัปดาห์ มีจำนวนเท่ากับ 1-2 วันต่อสัปดาห์ คือจำนวน 1 ท่าน

ตารางที่ 4.7

จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามพฤติกรรมการเปิดรับชมโทรทัศน์ต่อวัน

ชั่วโมง	จำนวน
มากกว่า 6 ชั่วโมง	1
ประมาณ 4-6 ชั่วโมง	2
ประมาณ 1-3 ชั่วโมง	6
รวม	9

จากตารางที่ 4. 7 พบว่า เวลาที่เปิดรับชมรายการโทรทัศน์ในแต่ละวันประมาณ 1-3 ชั่วโมงของกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวนมากที่สุดคือ จำนวน 6 ท่าน รองลงมาคือประมาณ 4-6 ชั่วโมง มีจำนวน 2 ท่าน และมีเพียงกลุ่มตัวอย่างท่านเดียวเท่านั้นที่เปิดรับชมรายการโทรทัศน์มากกว่า 6 ชั่วโมง ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ในช่วงเวลา 18.01-24.00 น.

ตารางที่ 4.8

จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกความถี่ที่เปิดรับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดน

ความถี่ที่เปิดรับชม	จำนวน
4 ครั้ง / เดือน	3
3 ครั้ง / เดือน	3
2 ครั้ง / เดือน	2
1 ครั้ง / เดือน	1
รวม	9

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ความถี่ที่เปิดรับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนในแต่ละครั้ง กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกทั้งหมด และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งรับชมทุกตอนที่รายการออกอากาศ คือทุกวันอาทิตย์ เวลา 9.30-10.00 น. ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 เป็นจำนวนเท่ากับรับชม 3 ครั้งต่อเดือน รองลงมาคือรับชม 2 ครั้งต่อเดือน และ 1 ครั้งต่อเดือน ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9

จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะการเปิดรับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดน

ลักษณะการเปิดรับชม	จำนวน
เปิดรับชมตั้งแต่ต้นจนจบโดยไม่เปลี่ยนช่อง	6
เปลี่ยนช่องเมื่อไม่ชอบเนื้อหาในตอนนั้น ๆ	1
เปลี่ยนช่องสลับไปมากับช่องอื่น	0
เปลี่ยนช่องทุกครั้งที่มีการโฆษณา	2
รวม	9

จากตารางที่ 4.9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่เป็นสมาชิกรายการผจญภัยไร้พรมแดน มีลักษณะการเปิดรับชมรายการตั้งแต่ต้นจนจบโดยไม่เปลี่ยนช่อง ด้วยเหตุผลคือไม่ยากพลาดชมรายการ เช่นเดียวกับกลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของรายการที่เปิดรับชมตั้งแต่ต้นจนจบเพียงส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเปลี่ยนช่องทุกครั้งที่มีการโฆษณา ส่วนจำนวนที่น้อยที่สุดคือมีการเปลี่ยนช่องเมื่อไม่ชอบเนื้อหาในตอนนั้น ๆ ซึ่งมีจำนวนเพียง 1 ท่านเท่านั้น

ตารางที่ 4.10

จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเหตุผลในการเปิดรับชม
รายการผจญภัยไร้พรมแดน

เหตุผลในการเปิดรับชม	จำนวน
ต้องการพักผ่อน	8
ต้องการเสริมสร้างความรู้รอบตัว	6
ต้องการศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลด้านการท่องเที่ยว	6
เปิดรับชมตามครอบครัว / เพื่อน	2
เพราะเป็นสารคดีที่ผลิตโดยคนไทย	1
เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ	

จากผลการศึกษาถึงเหตุผลในการเปิดรับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดน ตามตารางที่ 4.10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างรับชมเพื่อต้องการการพักผ่อนมากที่สุด ตามมาด้วยต้องการเสริมสร้าง

ความรู้รอบตัว และเพื่อใช้เป็นข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเป็นจำนวนที่เท่า ๆ กัน มีเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่มีเหตุผลในการเปิดรับชมตามครอบครัว และเปิดรับชมเพราะชื่นชอบเนื้อหารายการ พิธีกร และรายการสารคดีที่ผลิตโดยคนไทยเป็นเหตุผลอื่น ๆ ในการเลือกเปิดรับชม

ตารางที่ 4.11

จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับชมสารคดีท่องเที่ยวรายการอื่นเป็นประจำ

รายการสารคดีท่องเที่ยวที่รับชมประจำ	จำนวน
เปิดเมืองแปลก	6
โลก 360 องศา	3
เชย์ไฮ	3
เสนห์อินโดจีน	2
เปิดโลกสดใส	1
ไออี เมโทรโปรลิส	1

เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.11 ผลการศึกษา พบว่าพฤติกรรมการเปิดรับรายการสารคดีท่องเที่ยวที่นอกเหนือจากติดตามชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนเป็นประจำแล้ว กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกรายการยังรับชมรายการอื่น ๆ โดยรายการที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับชมมากที่สุดคือรายการ เปิดเมืองแปลก โดยให้เหตุผลว่า ลักษณะรายการมีความน่าสนใจ และนอกจากรายการจะพาไปชมสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้สัมผัสวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นอีกด้วยเช่นอาหารการกิน อาชีพ เป็นต้น ตามมาด้วย รายการเชย์ ไฮ ซึ่งเป็นสารคดีท่องเที่ยวที่เจาะจงประเทศญี่ปุ่นโดยเฉพาะ และรายการโลก 360 องศา ซึ่งมีจำนวน 3 ท่านเท่ากัน รองลงมาคือรายการเสนห์อินโดจีน รายการเปิดโลกสดใส และรายการเมโทรโปรลิส ตามลำดับ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรายการผจญภัยไร้พรมแดน

จากการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 ท่านได้แสดงความคิดเห็นผ่านประสบการณ์ที่ได้รับจากการชมรายการผจญภัยไร้พรมแดน ซึ่งสามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

ลักษณะการนำเสนอรายการ

ด้านเนื้อหารายการ

รายการสารคดีมีความสำคัญในถ่ายทอดเรื่องราวสะท้อนความเป็นจริงในสิ่งต่าง ๆ ผ่านข้อมูลที่ต้องการสื่อสารไปยังผู้ชม เพราะฉะนั้นเนื้อหาสาระของข้อมูลที่รายการสารคดีได้นำเสนอ ให้ผู้ชมได้รับรู้ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก

จากแนวคำถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อเนื้อหาของรายการแล้วพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความคิดเห็นตรงกันว่า รายการผจญภัยไร้พรมแดนนำเสนอข้อมูลดีมาก ข้อมูลแน่นมีความน่าเชื่อถือ ทำให้ผู้ชมรับรู้และเข้าใจในสิ่งที่รายการกำลังถ่ายทอดอยู่ หลังจากชมรายการจบแล้ว ถ้าคิดอยากจะเดินทางตามสถานที่ที่รายการพาไป ก็สามารถทำได้ เพราะมีข้อมูลที่รายการนำเสนอมาแล้ว โดยกลุ่มตัวอย่าง กล่าวว่า

“รายการผจญภัยไร้พรมแดนมีการเตรียมข้อมูลที่พร้อม ทำการบ้านโดยการค้นคว้า ข้อมูลดีมาก เช่น ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว และความสำคัญของสถานที่ที่ไปถ่ายทำ” (ไชยพร อนุวัตรเมธี, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกรายการผจญภัยไร้พรมแดน มีความคิดเห็นว่า จากที่ติดตามชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนมาเป็นเวลานานพบว่า ในบางครั้งการเตรียมพร้อมของข้อมูลยังไม่มากพอ แต่ถ้าให้เปรียบเทียบสารคดีท่องเที่ยวรายการอื่น ๆ ก็ยังถือว่ามีข้อมูลที่เพียบพร้อมมากกว่า

กลุ่มตัวอย่างที่ติดตามรายการผจญภัยไร้พรมแดน ได้แสดงความคิดเห็นในลักษณะนิยมชมชอบต่อรูปแบบรายการว่า สารคดีท่องเที่ยวส่วนมากจะไปไปชมแต่สถานที่สวย ๆ แต่รายการนี้ถ่ายให้เห็นสภาพระหว่างการเดินทางด้วย และไม่เพียงแค่ว่าไปถ่ายสถานที่สวย ๆ เท่านั้น แต่ยังพาผู้ชมไปเห็นในมุมที่ไม่สวยงามของประเทศนั้น ๆ ก็มี

กลุ่มสมาชิกรายการผจญภัยไร้พรมแดนที่ติดตามรายการ ตั้งแต่สมัยคุณ วีระ นุตยกุล ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า

ถ้านึกถึงคุณวีระ เราจะรู้สึกว่าเป็นไร่พรมแดนจริง ๆ เพราะเคยชมตอนที่คุณวีระเป็นพิธีกร พาไปประเทศอียิปต์ แล้วไปจับปลาแปลก ๆ ให้ผู้ชมได้เห็น หรือไปจับสัตว์แปลก ๆ เช่นกิ้งก่าโคโคโมด้วย ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว เราจะไม่ค่อยได้เห็นรายการสารคดีลักษณะนี้ที่เป็นคนไทยผลิต แต่รายการนี้พิสูจน์ได้ว่าอย่างน้อยคนไทยก็ทำได้ ไม่ต้องไปรอดู ดิสคัฟเวอรี หรือเนชั่นแนล จีโอกราฟิก เพียงอย่างเดียว (ศศิลักษณ์ ศรีอุไร, สัมภาษณ์)

บทบรรยายภาษาอังกฤษ

จากการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดชื่นชอบที่รายการมีบทบรรยายภาษาอังกฤษประกอบการดำเนินรายการของพิธีกร โดยแสดงความคิดเห็นว่า มีความแตกต่างจากรายการอื่น ๆ เพราะในปัจจุบันรายการที่ออกอากาศทาง ฟรีทีวี ไม่ค่อยจะมีบทบรรยายภาษาอังกฤษให้เห็น

สำหรับการแปลบทบรรยายภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างท่านหนึ่งได้กล่าวชมว่า รายการผจญภัยไร่พรมแดนมีการถอดความหมายออกมาเป็นภาษาที่สวย ถือได้ว่ามีทักษะและมีมือการแปลที่ดีมาก นอกจากนั้น กลุ่มตัวอย่างยังแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกว่า การมีบทบรรยายภาษาอังกฤษทำให้ข้อมูลที่รายการนำเสนอมีความสมบูรณ์มากขึ้น ดังที่กลุ่มตัวอย่าง กล่าวว่า

“บางที่รากศัพท์คำเดิม พูดเป็นภาษาไทยบางที่ฟังไม่ค่อยชัดเจน อย่างชื่อเมืองซินเจียง หรือซินเกียง แต่พอมีซับไตเติ้ลให้อ่านประกอบก็ทำให้เราเคลียร์ในเนื้อหามากขึ้น” (ไชยพร อนุวัตรเมธี, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่ง มีความคิดเห็นว่า การมีบทบรรยายภาษาอังกฤษประกอบ จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมมีโอกาสได้ฝึกทักษะภาษาอังกฤษเพิ่มเติม และยังเป็นประโยชน์ต่อเด็ก ๆ ที่ได้รับชม เพราะเด็ก ๆ จะได้ซึมซับคำศัพท์ภาษาอังกฤษไปด้วย

บทบาทผู้ดำเนินรายการ

บทบาทของผู้ดำเนินรายการนับว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่ง เนื่องจากผู้ดำเนินรายการเป็นแม่เหล็กสำคัญในการดึงดูดผู้ชม สำหรับผู้ดำเนินรายการผจญภัยไร่พรมแดน คือ คุณจงกลณี สติธวัศนันท์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นที่มีต่อผู้ดำเนินรายการหญิงผู้นี้เกี่ยวกับทักษะ และความสามารถในการดำเนินรายการว่า พูดจาชัดถ้อยชัดคำ เสียงบรรยายก็ฟังดูรื่นหู ไม่นิยมใช้คำศัพท์แปลก ๆ ที่เป็นที่ยอมรับกันในหมู่วัยรุ่นสมัยนี้ และไม่ใช้คำศัพท์ภาษาไทยปนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เหมือนผู้ดำเนินรายการบางท่านที่อาจทำให้สับสน และไม่เข้าใจความหมายได้ในบางที่ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนมากแสดงความคิดเห็นตรงกันว่าผู้ดำเนินรายการแสดงการใช้ภาษาไทยได้ดีเยี่ยม

ด้วยความที่รายการผจญภัยไร้พรมแดน เป็นรายการสารคดีท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นในเรื่องของรูปแบบการท่องเที่ยวแนวบุกเบิกผจญภัย ตามแนวคิดของ คุณวีระ นุตยกุล ผู้บุกเบิกและอดีตผู้ดำเนินรายการผจญภัยไร้พรมแดน แต่สำหรับบุคลิกลักษณะของผู้ดำเนินรายการในปัจจุบัน คือ คุณจงกลณี สติธัศวนันท์ นั้น ด้วยพื้นฐานทางกายภาพของเพศหญิง จึงไม่อาจแสดงถึงการผจญภัยได้เด่นชัดเท่ากับสมัยที่คุณวีระ นุตยกุล เป็นผู้ดำเนินรายการ แต่ด้วยเจตนารมณ์อันมุ่งมั่นที่ต้องการสานฝันต่อจากคุณวีระ จึงได้สืบทอดภารกิจในการถ่ายทอดเรื่องราวจากต่างแดน เพื่อเปิดประสบการณ์ความรู้แก่ผู้ชมชาวไทย พร้อมทั้งได้ตั้งสมยานามให้คุณจงกลณีว่า ‘ดอกไม้เหล็ก’ อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างส่วนมากแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถของ คุณจงกลณี สติธัศวนันท์ ในบทบาทผู้ดำเนินรายการว่า

“ถ้าเปรียบเทียบกับสมัยคุณวีระ ก็จะลดการไร้พรมแดนไปบ้าง แต่ก็เข้าใจในข้อจำกัดของความเป็นผู้หญิง ได้ขนาดนี้ก็ถือว่าอึดแล้ว” (สุพจน์ นาครัตน์, สัมภาษณ์)

“...แต่คุณตึกก็ลุยแล้ว สมฉายา ดอกไม้เหล็ก ถ้าสุขภาพไม่แข็งแรงจริงทำแบบนี้ก็ลำบากแล้ว” (ไชยพร อนุวัตรเมธี, สัมภาษณ์)

นอกจากกลุ่มตัวอย่างจะชื่นชมในความสามารถของผู้ดำเนินรายการแล้ว กลุ่มตัวอย่างบางท่านยังได้แสดงความคิดเห็นในมุมมองของความเป็นนักเดินทางหญิง ที่มีจิตวิญญาณรักการเดินทาง พร้อมทั้งเป็นอีกผู้หนึ่งซึ่งจุดประกายให้ผู้หญิงหลาย ๆ คนที่มีความรัก และความฝันให้เกิดความกล้าที่จะเดินทางออกไปค้นพบประสบการณ์ใหม่ ๆ จากต่างประเทศ ดังจะขอยกตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

เราก็อยากจะเป็นนักเดินทางผู้หญิงเหมือนกัน พอดูรายการผจญภัยไร้พรมแดนแล้ว ทำให้เราไม่กลัว เกิดแรงบันดาลใจในการเดินทาง อย่างเช่นเทปรายการตอนหนึ่งที่พาไปแซงกรีล่า ที่ได้ชื่อว่าสวรรค์บนดิน พอเราดูแล้วเราก็อยากจะไปเห็นสวรรค์บนดินบ้าง เกิดเป็นแรงบันดาลใจให้เราไปคนเดียวได้ ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ภาษา ก็ยังอุตสาหะใช้ภาษามือ พอไปแล้วเราก็อยากจะกลับไปเยือนอีกหลาย ๆ ครั้ง เพราะด้วยการเดินทางด้วยตัวเองทำให้เราได้รู้ภาษามากขึ้น สิ่งที่เราได้รับก็เพราะได้มาจากรายการนี้ (ศศิลักษณ์ ศรีอุไร, สัมภาษณ์)

และเนื่องจาก รายการผจญภัยไร้พรมแดนเป็นรายการสารคดีท่องเที่ยวที่ยืนหยัดในการถ่ายทอดประสบการณ์จากต่างแดนแก่ผู้ชมชาวไทยมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้ผู้ชมเกิดภาพจดจำว่า คุณจงกลณี เป็นตัวแทนของรายการผจญภัยไร้พรมแดน กล่าวคือ ถ้าให้นึกถึงรายการผจญภัยไร้พรมแดน ก็จะนึกถึง คุณจงกลณี ผู้ดำเนินรายการด้วย

ความคิดเห็นด้านความรู้รอบตัว

รายการผจญภัยไร้พรมแดนเป็นรายการประเภทสาระบันเทิงแนวผจญภัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีของชาวเมือง และชนท้องถิ่นในแต่ละประเทศ ทำให้ผู้ชมรับความรู้ควบคู่กับความบันเทิงได้ในเวลาเดียวกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้รอบตัวที่ได้รับจากรายการผจญภัยไร้พรมแดนของกลุ่มตัวอย่างนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากแสดงความคิดเห็นว่าสารความรู้ที่ได้รับจากรายการผจญภัยไร้พรมแดน เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ เพราะทำให้ผู้ชมได้รับความรู้จากเรื่องราวของท้องถิ่นในแต่ละประเทศที่รายการนำเสนอ โดยเฉพาะความรู้ที่ได้จากมุมมองใหม่ ๆ จากการไปเยือนในแต่ละประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างจากรายการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นหนังสือคู่มือท่องเที่ยว หรือรายการโทรทัศน์ก็ตาม ที่ส่วนมากนำเสนอแค่เพียงสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามของแต่ละประเทศเท่านั้น แต่รายการผจญภัยไร้พรมแดนนั้น นอกจากจะพาไปชมความงดงามของสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และบ้านเมืองแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้ไปสัมผัสถึงวิถีความเป็นอยู่ของผู้คนอีกด้วย ทำให้ผู้ชมได้ตระหนักถึงความเป็นจริงว่า แม้ในประเทศที่สวยงาม มีความเจริญและเติบโตทางเศรษฐกิจสักเพียงใด แต่ก็ยังคงมีความเหลื่อมล้ำทางสังคมชุกชอนอยู่เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกว่า

...หลาย ๆ รายการจะเน้นไปสถานที่ที่สวยงามซึ่งไม่ตรงตามความเป็นความจริง ไม่ถ่ายชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นให้เห็นด้วย อย่างไปเที่ยวเขมร ก็พาไปดูไปเห็นสถานที่สวย ๆ แต่ไม่เห็นความเป็นอยู่ของคนเขมรว่ายากจน แร้นแค้นแค่ไหน ไหน ๆ จะทำแล้วก็ควรให้ข้อมูลที่เป็นจริงด้วย... การเดินทางเป็นการเปิดโลกทัศน์อย่างหนึ่ง ทำให้เราได้รับรู้ถึงสภาพความเป็นจริงในแต่ละสังคมไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ร่ำรวย หรือยากจนสักเพียงใดก็ตาม (ศศิลักษณ์ ศรีอุไร, สัมภาษณ์)

นอกจากจะได้รับความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวพื้นเมืองแล้ว เกร็ดความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความน่าสนใจ เพราะร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ทำให้มนุษย์ในยุคต่อ ๆ มา ได้เรียนรู้ถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ ได้ศึกษาวิวัฒนาการในการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกของคนในสมัยโบราณ และก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเทคโนโลยีต่าง ๆ ในโลกปัจจุบันก็นำวิทยาการสมัยโบราณมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์ที่มีความต้องการอย่างไม่สิ้นสุด

และจากการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นที่มีต่อเกร็ดความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ที่ได้รับเมื่อครั้งชมเทปรายการตอนไปเยือนเมือง ๆ หนึ่งในประเทศฝรั่งเศสได้ว่า

“ที่ฝรั่งเศส ไปดูท่อส่งน้ำที่ยาวที่สุดในสมัยโรมัน ยาวมากและมหัศจรรย์มาก ที่รู้สึกอัศจรรย์ เพราะสมัยนั้นมันจังก์ไม่มี ระบบไฮดรอลิกก็ไม่มี แต่ก็สร้างขึ้นมาได้ น่าทึ่งมาก” (ไชยพร อนุวัตรเมธี, สัมภาษณ์)

จากการศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างแล้ว พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 ท่านประกอบอาชีพสถาปนิก และได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรม พบว่าการสอดแทรกความรู้ด้านสถาปัตยกรรมผ่านรายการสารคดีท่องเที่ยว นั้น ไม่เพียงแค่ว่าจะได้รับความรู้และชมภาพอันสวยงามของสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรม ตลอดจนศิลปะการวางผังเมืองแล้ว แต่ผู้ชมจะได้รับรู้ถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในเมืองนั้น ๆ สอดแทรกเข้ามาด้วย ทำให้ผู้ชมได้รู้และเห็นภาพรวมของบ้านเมืองนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยที่ไม่ต้องเจาะข้อมูลให้แน่นหนักไปในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกเบื่อ ซึ่งจะขอยกคำกล่าวของกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็นว่า

ข้อมูลความรู้ที่ได้รับจากรายการฯ ก็ไม่หนักไปทางใดทางหนึ่ง อย่างเช่น ความเข้มข้นในความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมจะมีเยอะ แต่เวลาของรายการมีน้อย ถ้าจะเจาะลึกไปด้านใดด้านหนึ่ง ก็จะทำให้เบื่อ...ถ้ามองดูในภาพรวม สถาปัตยกรรมมันก็มีเรื่องของชีวิต เรื่องของความเป็นเมืองมาเกี่ยวข้องด้วย... (อากาศ วังน้อย, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้แล้ว ทางรายการยังมีคำถามในช่วง “รู้จริงไร้พรมแดน” ให้ผู้ชมได้ขบคิดระหว่างรอพักโฆษณาด้วย ซึ่งนับว่าเป็นเกร็ดความรู้เสริมที่ผู้ชมจะได้รับนอกเหนือจากการรับชมเนื้อหาของรายการตามปกติ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างบางท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคำถาม รู้จริงไร้พรมแดน ว่าเป็นส่วนหนึ่งของรายการที่สามารถดึงดูดความสนใจของเด็ก ๆ ให้รับชมโทรทัศน์ร่วมกันได้ และเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว นอกจากนี้แล้วคำถามยังมีความเหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนที่รับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดน เพราะเชื่อว่าเด็ก ๆ ที่รับชมรายการฯ อาจไม่ตอบสนองต่อสาระที่รายการฯ ได้นำเสนอ เนื่องจากข้อมูลในแต่ละช่วงค่อนข้างเยอะ จึงไม่สามารถจดจำรายละเอียดได้ทั้งหมด แต่ช่วงคำถามรู้จริงไร้พรมแดนจะเป็นคำถามสั้น ๆ ที่ทำให้เด็กเกิดการจดจำได้ง่าย พร้อมทั้งสามารถกระตุ้นให้ผู้ชมร่วมลุ้นคำตอบได้ในช่วงต่อไป

ซึ่งผู้วิจัยขอยกคำถามจากรู้จริงไร้พรมแดนเพื่อประกอบการวิจัยดังนี้

คำถาม : คุณผู้ชมทราบไหมว่าข้าวซอยที่เราคิดว่าเป็นอาหารพื้นเมืองของคนในภาคเหนือ นั้น แท้จริงแล้วมีต้นกำเนิดมาจากชนชาติใด

คำตอบ : ข้าวซอย มีต้นกำเนิดมาจากก๊วยเตี๋ยวงของชาวฮุยหรือจีนฮ้อ ที่เป็นคนจีน มุสลิม ส่วนหนึ่งได้เดินทางอพยพมาทางตอนเหนือของประเทศไทย พร้อมกับนำสูตรที่เป็นที่มาของข้าวซอย ก่อนปรับปรุงให้ถูกรสชาติของคนไทย

อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะบางประเด็นเพื่อให้รายการผจญภัยไร้พรมแดนเพิ่มเติมความน่าสนใจ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

รายการผจญภัยไร้พรมแดนควรนำเสนอความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านเยาวชนในแต่ละประเทศ ว่ามีการจัดการเยาวชนอย่างไรให้มีความแตกต่าง และมีวิธีการจัดการอย่างไรให้เด็กเป็นเยาวชนที่ดีของชาติ เพื่อผู้ชมจะได้นำวิธีการจัดการมาปรับใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชนไทย ให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพได้ในอนาคต

นอกจากนั้นแล้ว รายการผจญภัยไร้พรมแดนเป็นรายการที่น่าสนใจเนื้อหาสาระที่ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรม ควบคู่ความบันเทิงที่ได้รับจากการเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่น่าสนใจทั่วทุกมุมโลกอย่างสม่ำเสมอ ดีอยู่แล้ว แต่ควรจะนำเสนอเรื่องวิถีชีวิตของผู้คนให้ครอบคลุมและเน้นให้มีความชัดเจนมากกว่านี้เพื่อให้ผู้ชมรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมของเมือง ๆ นั้นตามความเป็นจริง มีการยืดหยุ่นข้อมูลให้กะทัดรัด ชัดเจน และเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน และที่สำคัญควรนำเสนอข้อมูลความรู้ต่อเรื่องดังกล่าวให้ ให้ดูเป็นสาระบันเทิงมากขึ้น รับชมได้ด้วยความสะดวกมากกว่า เพราะจะทำให้ไม่เบื่อง่ายและเป็นการเปลี่ยนอารมณ์ได้ดี

ควรส่งเสริมวิถีชีวิตของคนให้มากกว่านี้ อย่างเช่นอินโดนีเซีย สถานที่เที่ยวสวย แต่คนที่นี่กลับหน้าบึ้ง แต่ถ้าฉายให้เห็นว่าก็แค่หน้าบึ้ง แต่คนเขามีมนุษยสัมพันธ์ดี ก็ทำให้เรารู้สึกอยากไปเที่ยวอินโดนีเซียบ้าง...ควรให้สาระส่วนนี้แทรกเข้าไป แต่ไม่แทรกมากเกินไป ไม่งั้นก็จะเบื่อไม่เป็นความบันเทิง ให้ดูได้ด้วยความสะดวก รูปแบบก็สม่ำเสมอดี แต่ควรมีการยืดหยุ่นได้บ้าง เจาะถึงวิถีชีวิตได้ เปลี่ยนรสชาติดี (จริยา เหลืองศุกรณ์, สัมภาษณ์)

เรื่องการส่งเสริมคุณภาพของเยาวชนยังเป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับผู้รับชมรายการ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะให้รายการเพิ่มเติมเนื้อหาด้านการจัดการคุณภาพของเยาวชนในแต่ละประเทศ รวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณีที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทำการศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชนไทยได้อีกทางหนึ่ง

อยากให้เน้นถึง วัฒนธรรมประเพณี ที่มีจิตวิญญาณเข้ามาประกอบสถาปัตยกรรม ให้มีความสมบูรณ์ขึ้น อยากให้เพิ่ม เช่น การศึกษายุโรปเป็นอย่างไร ทำไมเด็กถึงมีคุณภาพ จะเป็นการเปรียบเทียบให้เด็ก หรือผู้ใหญ่ของเรามีโลกทัศน์กว้างขึ้น เรื่องท่องเที่ยว ได้เรื่องสังคมและความเป็นอยู่ด้วย (ศศิลักษณ์ ศรีอุไร, สัมภาษณ์)

ความคิดเห็นด้านข้อมูลการท่องเที่ยว

การเดินทางถือเป็นกำไรของชีวิตในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่ง ผู้เดินทางสามารถสัมผัสได้ถึงความเป็นจริงของชีวิตเกี่ยวกับผู้คน และสภาพความเป็นจริงของสถานที่ต่าง ๆ ที่ผู้เดินทางไปเยี่ยมเยือน พร้อมทั้งเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ระหว่างการเดินทาง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่ทำให้ผู้เดินทางได้ค้นพบประสบการณ์ความรู้ใหม่ ๆ นอกเหนือความรู้ที่เคยได้รับจากตำราเรียน

การท่องเที่ยวก็เป็นรูปแบบหนึ่งของการเดินทางโดยมีจุดประสงค์เพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานตื่นเต้น นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีข้อมูลที่เตรียมพร้อมเพื่อลดปัญหาด้านเวลา และค่าใช้จ่าย ซึ่งสามารถหาข้อมูลการท่องเที่ยวได้จากเอกสาร หนังสือคู่มือต่าง ๆ และรายการพจนานุกรมไร้พรมแดนก็เป็นช่องทางในการหาข้อมูลได้เช่นกัน โดยผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า รายการพจนานุกรมไร้พรมแดนมีการจัดทำในรูปแบบที่สะท้อนการเดินทางที่แท้จริงแตกต่างจากรายการอื่น ๆ ที่เน้นเฉพาะความสวยงามของสถานที่เท่านั้น แต่รายการพจนานุกรมไร้พรมแดนถ่ายให้เห็นในขณะที่ยังดำเนินรายการและทีมงานเดินทางอยู่ในขณะนั้นจริง ๆ ไม่มีการจัดฉาก และไม่มีการเตรียมบทดำเนินรายการ ปราศจากอารมณ์ปรุงแต่งของผู้ดำเนินรายการ ทำให้ข้อมูลมีความสด ซึ่งจากการถ่ายทำรายการตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงนี้ ทำให้ผู้ชมได้เห็นภาพ และสัมผัสถึงบรรยากาศจริง เช่นเวลาขับรถก็จะเห็นถึงการจราจร ผู้คนตามท้องถนน สภาพอากาศบรรยากาศร้านอาหาร เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้น และเป็นแนวทางการท่องเที่ยวในประเทศนั้น ๆ ทำให้ผู้ชมรู้สึกได้ว่าแม้ได้รับชมผ่านจอโทรทัศน์ แต่ก็เหมือนได้เดินทางไปด้วยตัวเอง

กลุ่มตัวอย่างท่านหนึ่งได้เปิดประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลการเดินทางที่รายการมีบอกรายละเอียดไว้ แต่ยังค่อนข้างน้อยเกินไป อาจเกิดความไม่สะดวกได้ถ้าคิดจะเตรียมตัวเดินทางตามรอยรายการฯ เพราะไม่รู้ว่าจะสถานที่นั้น ๆ โดยเฉพาะในต่างประเทศ ที่รายการพาไปชมอยู่ตรงจุดไหนของเมืองเป็นต้น

ข้อมูลการเดินทางที่ได้รับจากการเดินทางค่อนข้างน้อย แต่ก็มีบ้างที่เริ่มต้นการเดินทาง ด้วยการชมป้ายบอกทาง และพิธีกรบอกว่าเดินทางด้วยเส้นทางหมายเลขอะไร เหลือเวลาเท่าไร จากจุดนี้เราจะไปเจออะไร สุดเขตที่ไหน เดี่ยวไปติดตามกัน ก็จะทำให้เราได้รู้ข้อมูลการเดินทางบ้าง (ไชยพร อนุวัตรเมธิ, สัมภาษณ์)

จากการสนทนากลุ่มครั้งนี้ ทำให้กลุ่มตัวอย่างได้ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหานำเสนอข้อมูลด้านการเดินทางที่ไม่สมบูรณ์ โดยเสนอแนะว่ารายการพจนานุกรมไร้พรมแดน ควรเพิ่มเติมข้อมูลการเดินทางในลักษณะแผนที่บอกเส้นทาง พร้อมทั้งแนะนำจุดที่ตั้ง

ของโรงแรมหรือที่พัก และร้านอาหารประกอบด้วย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ชมในกรณีที่ผู้ชมต้องการเดินทางไปด้วยตัวเอง

“น่าจะมีแผนที่บอกเส้นทางที่จะไป พร้อมจุดพักและโรงแรมแสดงให้เห็น บอกให้ชัดว่าจากจุดนี้ไปไหนได้บ้าง มีที่พักตรงจุดไหนบ้าง...” (เกียรติศักดิ์ บุรณะโสภณ, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม จากการสนทนาเกี่ยวกับแผนที่เดินทางเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับท่องเที่ยวแล้ว กลุ่มตัวอย่างยังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการนำเสนอข้อมูลในเชิงพาณิชย์อีกด้วย โดยมองว่าการระบุชื่อโรงแรม ที่พักหรือเส้นทางร้านอาหารในแผนที่นั้น อาจเกิดประเด็นเรื่องการโฆษณาหรือการเป็นสปอนเซอร์เข้ามาเกี่ยวข้อง พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะว่าทางรายการสามารถหลีกเลี่ยงประเด็นดังกล่าวได้โดยระบุชื่อเว็บไซต์ หรือเบอร์ติดต่อของที่พัก และร้านอาหารผ่านจอโทรทัศน์ พร้อมทั้งแสดงข้อความเพื่อให้ผู้ชมสามารถสืบค้นข้อมูล หรือโทรติดต่อสอบถามข้อมูลได้โดยตรง ดังจะขอยกคำกล่าวของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

มีแผนที่บอกก็ดี เราจะได้ขับรถไปเองได้ และรู้ว่าสถานที่ที่จะไปอยู่ตรงจุดไหน แต่ก็เข้าใจในเรื่องการขอสปอนเซอร์ การทำธุรกิจ ถ้ารายการไม่สามารถบอกข้อมูลได้ในเชิงโฆษณา ก็อาจทำได้ด้วยการขึ้นกำกับไว้ที่จอว่าถ้าอยากรู้ข้อมูลเพิ่มเติมก็สามารถดูรายละเอียดผ่านทางเว็บไซต์ได้ หรือถ้าโทรติดต่อไปก็อาจได้ส่วนลด (ไชยพร อนุวัตรเมธี, สัมภาษณ์)

นอกจากคำถามเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลด้านการเดินทางท่องเที่ยวที่ได้รับจากรายการแล้ว ผู้วิจัยจึงได้สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจ และความต้องการให้รายการผจญภัยไร้พรมแดนนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศหรือต่างประเทศเป็นอย่างไร เพื่อนำมาใช้เป็นข้อสนับสนุนการศึกษาความคิดเห็นต่อข้อมูลด้านการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งคำตอบที่ได้รับพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งต้องการให้รายการถ่ายทำสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยให้มากขึ้น เนื่องจากหลังการรับชมรายการแล้ว ถ้าต้องการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่รายการได้นำเสนอแล้ว ก็สามารถเดินทางไปได้สะดวกมากกว่า เพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง และไม่เสียเวลาในการเดินทางมาก

“อยากให้เน้นนำเสนอที่เที่ยวในเมืองไทยมากกว่า เพราะถ้าเป็นที่ต่างประเทศ บางที่เราอยากจะไปเที่ยวตามรายการบ้าง ก็อยากเพราะไม่มีเวลา แต่ถ้าเป็นเมืองไทย เวลาดูแล้วก็ทำให้เราไปเที่ยวเองได้” (สุพจน์ นาครัตน์, สัมภาษณ์)

แต่กลุ่มตัวอย่างท่านหนึ่งในจำนวนกลุ่มที่ต้องการให้รายการผจญภัยไร้พรมแดนเสนอการเดินทางในประเทศไทยมากกว่า ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในต่างประเทศว่า การรับชมสถานที่สวยงามในต่างประเทศเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และ

เกิดเป็นแรงกระตุ้นทำให้ผู้ชมอยากไปเยือนสถานที่แห่งนั้นบ้าง แต่ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ทำให้การเดินทางไปเที่ยวต่างประเทศไม่ค่อยสะดวกนัก จึงทำได้แค่เพียงให้สื่อโทรทัศน์เป็นตัวแทนนำพาผู้ชมไปเยือนสถานที่ต่าง ๆ แทน อย่างไรก็ตามผู้ชมก็สามารถรับชมรายการเพื่อศึกษาเป็นข้อมูลการท่องเที่ยวได้เมื่อมีโอกาสเอื้ออำนวยในอนาคต

“ในประเทศไทยจะเที่ยวช้อย่นร่อยง่ายกว่า แต่ถ้ารายการพาไปต่างประเทศ ถึงไม่ได้ไป แต่ก็ได้ดู ถ้ามีกำลังทรัพย์เมื่อไร ร่างกายพร้อมเมื่อไร ก็เป็นแรงบันดาลใจให้เราไปได้เช่นกัน” (ศศิลักษณ์ ศรีอุไร, สัมภาษณ์)

ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งก็ได้แสดงความคิดเห็นว่า ทางรายการควรนำเสนอเรื่องราวทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างละครึ่ง โดยความคิดเห็นจะใกล้เคียงกันคือทำให้มีโอกาสเดินทางช้อย่นร่อยตามรายการได้ง่ายกว่า และสะดวกกว่า แต่ถ้านำเสนอสถานที่เที่ยวในต่างประเทศแล้ว จะกลับกลายเป็นแรงบันดาลใจให้ไปเยือนสถานที่แห่งนั้นในชีวิตสักครั้ง พร้อมทั้งเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้ได้รับรู้ว่ามีสถานที่สวยงาม วัฒนธรรม ประเพณี และสังคมที่มีความแตกต่างอยู่ในอีกซีกหนึ่งของโลกอีกด้วย

“คิดว่าควรไปอย่างละครึ่ง เพราะในประเทศไทย ก็มีโอกาสไปได้มากกว่า ต่างประเทศ ก็จะทำให้เราได้รู้ว่ามีสถานที่แบบนี้บนโลกด้วยเหอ ก็จะทำให้เราได้แรงบันดาลใจอยากจะไปให้ได้แบบนี้บ้าง” (ชนิกานต์ สงฤทธิ์, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ ยังมีการยกตัวอย่างเทปรายการที่ชื่นชอบตอนหนึ่งเพื่อนำมาประกอบความคิดเห็นดังกล่าว

“ตอนรายการพาไปเที่ยวเซี่ยงไฮ้ ใกล้เคียงหล้าฟ้าเขียวอย่างไรก็ยังมีคนไทยไปอยู่ มีการต้อนรับดี สถานที่ก็เหมือนสวรรค์จริง ๆ” (สุพจน์ นาครัตน์, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างได้นำเสนอว่า รายการควรนำเสนอข้อมูลการเดินทางในลักษณะการเดินทางสะพายเป้ หรือ Backpacker ให้มากขึ้น เพราะเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับเยาวชน และบุคคลทั่วไปที่มีงบประมาณในการท่องเที่ยวไม่มากนัก

น่าจะทำให้การเดินทางเป็น Backpacker มากขึ้น เพราะทำให้เราสามารถไปได้ด้วยตัวเอง ทำให้เด็กรุ่นใหม่เรียนรู้การท่องเที่ยวแบบประหยัด การเดินทางก็ไม่ใช้งบประมาณมาก การเดินทางใช้ได้จริง ทำให้การเดินทางมีทางเลือกมากขึ้นนอกจากการขับรถไปเองแล้ว (ศศิลักษณ์ ศรีอุไร, สัมภาษณ์)

ความคิดเห็นด้านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมทางบ้าน

รายการผจญภัยไร้พรมแดน เป็นรายการประเภทสารคดีท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมทางบ้านได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่รายการได้จัดขึ้นเพื่อตอบแทนแฟน ๆ รายการ โดยคัด

เลือกผู้สมัครร่วมเดินทางไปกับรายการผจญภัยไร้พรมแดน โดยกิจกรรมดังกล่าวจัดขึ้นปีละ 4 ครั้ง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างแสดงความเห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว เป็นการตอบแทนผู้ชมทางบ้านไม่มาก และไม่น้อยจนเกินไป ซึ่งจากจำนวนสมาชิกของรายการที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มในครั้งนี้ได้บอกเล่าประสบการณ์ที่เคยเข้าร่วมกับรายการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมประทับใจในการเดินทางร่วมไปกับรายการ เนื่องจากจะมีโอกาสได้ไปเที่ยวโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแล้วยังได้รับประสบการณ์ และความทรงจำดี ๆ จากการเดินทาง รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี พื้นบ้านที่ไม่ใช่เพียงอ่านจากตำราเรียน หรือคู่มือท่องเที่ยวเท่านั้น หากแต่ผู้ร่วมกิจกรรมมีโอกาสดำผัสถึงประเพณีในแต่ละท้องถิ่น พร้อมได้ลงมือปฏิบัติจริงอีกด้วย ซึ่งจะขอยกคำกล่าวของกลุ่มตัวอย่างท่านหนึ่งซึ่งเคยเข้าร่วมกิจกรรมกับรายการผจญภัยไร้พรมแดน ที่จังหวัดเชียงใหม่ดังนี้

ไปเชียงใหม่ ได้ไปวัดวัฒนธรรมเก่าแก่ ไปวัดเก่าทำด้วยไม้สักทั้งหลัง เป็นวัดที่สงบเงียบมาก ได้รู้จักประเพณี ‘แตงดา’ (ภาษาพื้นเมืองหมายถึงประเพณีที่แต่งกายให้เทวดา: ผู้วิเศษ) ซึ่งเป็นเครื่องที่ใช้แห่ในขบวนผ้าป่า ทางรายการก็ให้อาจารย์ และคนที่มีความชำนาญ ที่มีความรู้มาสอนให้พวกเราทำให้เป็นรูปเทวดา มีความประทับใจมาก ไปดูถนนคนเดิน ได้อุดหนุนนักศึกษาที่ทำงานฝีมือแล้วเอามาขายเพื่อเป็นงบประมาณการศึกษา (ไชยพร อนุวัตรเมธี, สัมภาษณ์)

จากความคิดเห็นเบื้องต้น สามารถระบุได้ว่า นอกจากผู้ชมจะได้รับสาระบันเทิงจากการติดตามชมรายการในแต่ละสัปดาห์แล้ว ผู้ชมยังมีโอกาสร่วมลุ่มไปสัมผัสการเดินทางท่องเที่ยวจริง ๆ อีกด้วย

กลุ่มตัวอย่างได้กล่าวแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกว่า ประสบการณ์ที่ได้รับจากการร่วมผจญภัยไปกับทางรายการ นอกเหนือจากได้เที่ยวและได้เข้าถึงวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นแล้ว ยังได้รับความรู้เกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทำรายการโทรทัศน์อีกด้วยว่าการผลิตรายการเพื่อผู้ชมขึ้นมาสักตอนหนึ่ง ต้องอาศัยการถ่ายทำที่ใช้เวลาพอสมควร ทำให้บุคคลทั่วไปได้รู้จักและเข้าใจในวิชาชีพของสื่อมวลชนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“การเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ผู้เข้าร่วมมีโอกาสดูการถ่ายทำ ทำให้เราได้ว่ามันไม่ถนัดนะใช้เวลาเตรียมงานนานมาก เทคแล้วคัต ไม่ง่ายเลยกว่าจะเป็นรายการให้เราดูเพียงไม่กี่นาที” (กวรรณ ทายะบวร, สัมภาษณ์)

พร้อมกันนี้ กลุ่มตัวอย่างได้บอกเล่าถึงประสบการณ์ขั้นตอนการคัดเลือกผู้ชมทางบ้านเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายของกิจกรรมทางรายการอีกด้วยว่าการคัดเลือกไม่ใช่แค่เพียงการเขียนจดหมายแนะนำตัวเอง หรือเขียนเรื่องเล่าความประทับใจในหัวข้อต่าง ๆ ส่งไปยังรายการเท่านั้น หากแต่ทางรายการจะมีกระบวนการคัดเลือกอีกหลายขั้นตอน

เพื่อพิสูจน์ว่าผู้ผ่านการคัดเลือกในแต่ละท่าน มีคุณสมบัติเหมาะสมกับกิจกรรมนั้น ๆ หรือไม่ ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการคัดเลือกผู้ร่วมกิจกรรมที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับบุคลิกของรายการ คือมีความกล้าแสดงออกและพร้อมร่วมเดินทางผจญภัยไปกับรายการและทีมงานได้ด้วยความมั่นใจ ปราศจากความเขินอาย เนื่องจากตลอดการเดินทาง ทางรายการจะเก็บบันทึกภาพไปด้วยเพื่อนำไปออกอากาศ ดังคำกล่าวของกลุ่มตัวอย่างท่านหนึ่ง

ตอนสมัครร่วมกิจกรรม ทางรายการก็จะดูความกล้าของเราด้วย สมัครด้วยวิธีการให้ส่งจดหมายไป บางครั้งการสัมภาษณ์เข้าร่วมกิจกรรม ต้องทำให้เรากล้าแสดงออก เค้าให้ลองเต้นก็ต้องเต้น ให้ทำอะไรก็ทำ แต่ก็เข้าใจว่ามันต้องทำกิจกรรม ถ้าไม่กล้าทำก็ไม่ตรงกับจุดประสงค์ของรายการ ก็ต้องมีการคัดออก (ศศิลักษณ์ ศรีอุไร, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างยังได้เสนอแนะรูปแบบการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้ชมทางบ้านด้วยวิธีการอื่น ๆ อีก เพื่อเป็นการสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับผู้ชมได้มากขึ้นอีกทางหนึ่ง โดยให้จัดในลักษณะการตอบคำถามทางรายการ และผู้โชคดียังจะได้รับของรางวัล ซึ่งอาจเป็นบัตรกำนัลส่วนลดโรงแรม ที่พัก ร้านอาหารหรือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพราะเชื่อว่ากลุ่มเป้าหมายของรายการต้องเป็นคนที่มีความรักในการเดินทาง การมอบของรางวัลใด ๆ คงไม่ได้รับผลตอบแทนที่ดีเท่ากับรางวัลด้านบริการการท่องเที่ยว

“ควรมีการตอบคำถาม และของรางวัลควรแจกทริปท่องเที่ยว บางทีให้เป็นของก็ไม่อยากได้สำหรับคนชอบเที่ยว ถ้าเป็นที่พักหรือค่าเดินทางก็ถูกใจ” (เกียรติศักดิ์ บุรณะโสภณ, สัมภาษณ์)

ความคิดเห็นที่มีต่อรายการสารคดีท่องเที่ยวรายการอื่น

จากส่วนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการสารคดีท่องเที่ยวนอกเหนือจากรายการผจญภัยไร้พรมแดน ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อขยายความเพิ่มเติม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากเปิดรับชมรายการเปิดเมืองแปลก ซึ่งดำเนินรายการโดย คุณณวัฒน์ อิศรไกรศิลป์ เพื่อนำเสนอสถานที่เที่ยวต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะรูปแบบการดำเนินรายการใกล้เคียงกับรายการผจญภัยไร้พรมแดน

ผลการศึกษา พบว่ารายการเปิดเมืองแปลกได้เปรียบในเรื่องของชื่อรายการที่สร้างความน่าสนใจ และระยะเวลาการออกอากาศยาวนานกว่า พร้อมทั้งผู้ดำเนินรายการสามารถเป็นตัวแทนของนักเดินทางได้มากกว่าคุณตึก จงกลณี เพราะคนทั่วไปจดจำ คุณณวัฒน์ อิศรไกรศิลป์ได้มากกว่า ในฐานะเจ้าของพ็อกเก็ตบุ๊ก และเป็นพิธีกรประเภทเดียวกันอีกหลายรายการเช่นรายการเสน่ห์หิอนโดจีน ซึ่งรูปแบบรายการจะเน้นสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศแถบอินโดจีน ประกอบกับ

รายการผจญภัยไร้พรมแดนลดการเดินทางแบบผาดโผนไปบ้าง นับตั้งแต่คุณวีระ เสียชีวิตลง แต่เมื่อวิเคราะห์ในด้านเนื้อหาข้อมูลแล้ว กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นว่า เนื้อหาข้อมูลที่รายการเปิดเมืองแปลกถ่ายทอดมาสู่ผู้ชมนั้นยังไม่มากพอ จึงสร้างความน่าเชื่อถือเท่ากับรายการผจญภัยไร้พรมแดนได้ไม่เพียงพอ

“เปิดเมืองแปลก กลัวว่าจะเป็นคู่แข่งรายการผจญภัยไร้พรมแดน เพราะด้วยชื่อรายการก็บอกว่าเมืองแปลก ผนวกกับการผจญภัยของรายการลดน้อยลง เวลาออกอากาศก็ได้เยอะกว่า แต่ด้านข้อมูลก็สู้รายการผจญภัยไร้พรมแดนไม่ได้” (สุพจน์ นาครัตน์, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างบางท่านยังได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าสถานที่ท่องเที่ยวที่รายการเปิดเมืองแปลกนำเสนอในบางตอนก็ไม่มีแปลกใหม่สมกับชื่อรายการ

“เปิดเมืองแปลก บางทีก็ไม่ค่อยแปลก เมืองก็คุ้น ๆ ใคร ๆ ก็รู้จัก แต่จะไปคนละมุม อย่างเน้นเรื่องอาหาร ที่เค้าอาจจะคิดว่าแปลก” (จริยา เหลืองศุกรณ์, สัมภาษณ์)

เช่นเดียวกับรายการ โลก 360 องศา ซึ่งออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5 เวลา 9.30, น. ดำเนินรายการโดยคุณปวีณา สิงห์บุรณา ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับรายการผจญภัยไร้พรมแดนที่มีรูปแบบการเดินทางที่คล้าย ๆ กัน และผู้ดำเนินรายการก็เป็นผู้หญิงเหมือนกัน แต่เรื่องสถานที่ที่นำเสนอก็ยังไม่มีความแตกต่าง รวมทั้งข้อมูลในการนำเสนอก็ไม่สม่าเสมอมากพอ ดังความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างท่านหนึ่ง

โลก 360 องศา คล้ายกัน สถานที่ที่นำเสนอ ก็คุ้น ๆ เป็น Main Attraction Place อย่างไปปารีส เราก็รู้ข้อมูลอยู่แล้ว จากในเว็บไซต์ หรือหนังสือท่องเที่ยว รายการก็จะเน้นสาระเกินไปในบางตอน บางตอนก็ไม่มีสาระมากเท่าไร แต่ก็ป็นรายการที่ใกล้เคียงมาก เพราะด้วยสไตล์การเดินทาง และพิธีกรก็เป็นผู้หญิงเช่นเดียวกัน (ศศิลักษณ์ ศรีอุไร, สัมภาษณ์)

ข้อสังเกต

การผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์ให้มีคุณภาพนั้น ต้องอาศัยความพิถีพิถันในทุกขั้นตอน หากเห็นข้อผิดพลาดที่เกิดจากความคาดคิดของผู้ผลิตเอง ก็ต้องรีบนำรับข้อตำหนิมาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น จากการสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรายการผจญภัยไร้พรมแดน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างต้องการให้รายการมีข้อควรปรับปรุงด้านเทคนิคการนำเสนอ ซึ่งสามารถสรุปได้ 2 ประเด็นคือ การลำดับภาพ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นว่า ภาพที่สื่อออกมาและบทบรรยายยังไม่สัมพันธ์กัน เนื่องจากภาพบางภาพที่สื่อออกมา น่าจะมีการนำเสนอข้อมูลได้มากกว่า ประกอบกับมุมมองยังซ้ำ ๆ อยู่บ้าง ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแนวการถ่ายเท่าไร ถ้ามีการเปลี่ยนมุมมอง ก็จะเป็นการเพิ่มรสชาติของรายการได้มากกว่านี้

“ยังมีปัญหาเรื่องมุกตลกที่ยังซ้ำ ๆ อยู่ อยากให้เปลี่ยนแนวบ้าง มุกตลกจะช่วยในเรื่องของรสชาติการดู จะได้ไม่เบื่อ” (วิลาวัลย์ อัญชิสังกาศ, สัมภาษณ์)

สำหรับอีกประเด็นหนึ่งที่เห็นว่าควรปรับปรุงคือด้านเสียง คือวิทยุไร้สาย หรือWireless สำหรับบันทึกเสียงที่ติดเสื้อผู้ดำเนินรายการยังไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอ กล่าวคือ ผู้ชมจะได้ยินเสียงลมพัดกลบเสียงบรรยายของผู้ดำเนินรายการ ทำให้ข้อมูลที่ได้รับไม่ครบถ้วน และดูต่อเนื่องก็อาจไม่เข้าใจในสิ่งที่รายการต้องการนำเสนอ

สำหรับสิ่งที่รายการผจญภัยไร้พรมแดนได้นำเสนอสู่สายตาผู้ชมนั้น สิ่งที่กลุ่มตัวอย่างคิดเห็นว่าเป็นดีอยู่แล้ว ทางรายการไม่จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไข คือ เรื่องของการมีบทบรรยายภาษาอังกฤษ เพราะถือเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของรายการ เนื่องจากน้อยรายการทางฟรีทีวีที่จะมีภาษาอังกฤษประกอบบทบรรยาย รวมทั้งการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษก็มีความสมบูรณ์อยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม และหลาย ๆ คนก็มีความพอใจ เพราะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ เพราะฉะนั้นทางรายการไม่จำเป็นต้องปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอบทบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ นอกเสียจากจะรักษามาตรฐานการแปลให้ดีขึ้นต่อไป

จากผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนในข้างต้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้ชมมีความคิดเห็นว่ารายการผจญภัยไร้พรมแดน นำเสนอข้อมูลที่มีสาระ อันเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างความรู้รอบตัว เช่น ประเพณี วัฒนธรรมของคนในชาติต่าง ๆ เป็นอย่างไร มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร รวมทั้งได้ทำความเข้าใจถึงที่มาที่ไปในเรื่องต่าง ๆ ของแต่ละชนชาติ ซึ่งเป็นช่องทางการเปิดโลกทัศน์อีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมได้รับรู้ในมุมหนึ่งของโลกใบนี้ ยังมีเรื่องราวที่น่าสนใจอีกมากมายซ่อนอยู่